

פרוטוקול מס' 224

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג', כ"ט בחמוז השל"ו - 27.7.76, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ד
א. אליאב
י. בארי
מ. גז
ל. דיציאן
מ. ידיד
א. נמיר
ב.צ. קשה
פ. שינמן
ח. שמעוני
י. שערי (במקום ח"כ ה. זיידל)

מוזמנים:
גונדר א. ניר - נציב שירות בתי-הסוהר
ח/ניצני י. קחי - משטרת ישראל
ניצב ר. יעקבי - משטרת ישראל

א. לנגרמן - מנכ"ל משרד הסעד
מ. הורוביץ - משרד הסעד
א. שיינפלד - משרד הסעד

מזכירת הוועדה: ש. כרם

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: א) חנאי המעצר, ומאסר והשיקום של עבריינים צעירים - הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת אורה נמיר.

ב) סכנת החפוררות המאיימת על קיומם של מוסדות חסות לנוער - הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת פנחס ידיד.

-2219-

(מקב) כיום 3.8.76

אצי פנתת את הישיבה.

היו"ר ח. גרוסמן:

- א) תנאי המעצר, המאסר והשיקום של עבריינים צעירים - הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת ארה נמיר
- ב) סכנת התפוררות המיימת על קיומם של מוסדות חסות לנוער - הצעה לסדר היום של חבר-הכנסת מנחם יזר

בהודעתה זו שנמצא אתנו גונדר אריה ניר, הרשו לי לברך אותו עם פרישתו על השירות העצום שעשה. אם לא פעם הותקף כאיש רך מדי, הוטאני מדי לגבי מי שמטלא תפקיד של נציב בתי-הסוהר, אני חושבת שהחקפה זו מדברת רק לשבחיו. אני מאחלת לו עוד הרבה שנים של פעילות לאחר שיפרוש.

ואשר לנושא עצמו: אני רואה בהצעות

שהועלו ובנושא שבו הן מטפלות את אחד הדברים החשובים ביותר לא רק מנקודת ראות של בדיקת היקף הפשיעה אלא מנקודת הראות של השיקום שצריך להיעשות ושל תפקידם של המוסדות בשיקום זה.

א. נמיר:

כאשר הוגשה את הצעתי לסדר היום

ביקשתי לעשות זאת מסיבה פשוטה: לא

כל כך קשה לחבר-כנסת, אפילו הוא צעיר וחדש, להתיאש מהר מאד ממידת יכולתו להשפיע בדברים שהוא חושב ונאמטין שצריך לעשות, וכאשר דפדפתי בחומר של הכנסות הקודמות ראיתי שטאז הכנסת הראשונה, במשך שמונה כנסות, התקיימו דיונים על מצבו של הנוער שפגיש למעמד של נוער עברייני. הדיונים היו יסודיים מאד, מטעים מאד; התמלצות היו יוצאות מן הכלל, אבל צר לי לומר שלא רק שלא התקדמו בנושא זה, אלא אנחנו מחילים לצעוד בצעדים בטוחים אחורנית.

כאשר דפדפתי קצת בחומר ראיתי שבנושא

החקיקה - שבו עשתה הוועדה שלנו רבות אם ביוזמתה ואם ביוזמת אנשי המשרדים - אנחנו בין המדינות המתקדמות ביותר בעולם. בכל הנוגע לחקיקה שקשורה לנוער עברייני - תנאי מעצר, דרך הבאת הנוער למעצר, אפשר לומר, לפי הספרות בעולם, שהחקיקה שלנו מאד מתקדמת. אבל מה לעשות כשהחקיקה היא חקיקה ולחייבים חוקים משלהם? כנראה שהחוקים שאנחנו מחוקקים אינם עומדים בטבי המציאות הקיימת בארץ, וחשבתי שעל הנקודה הלא כל כך שולית הזאת עלינו לתת את הדעת. עלינו לשאול את עצמנו אם על ידי חקיקה שאיננה חופפת במקרים רבים את מה שקורה בשטח איננו גורמים נזק רציני מאד בכך שבאייזה שהוא מקום אנחנו מנקים לעצמנו את המצפון, אבל יחד עם זאת מחוקקים חוקים שאינם מנוצעים, במקרים רבים, הלכה למעשה.

הצעתי זאת בגלל מקרה של ילד אחד

שאת סיפורו שטחתי בפני מליאת הכנסת, ויש מקרים לא מעטים כמותו: ילד ירושלמי, כיום בן 14 ולו 450 חקיקים במספרה. קשה אולי לעשות משהו לגבי ילד זה, כיום, אבל אולי היינו יכולים למנוע את הדרדרותו אם היו מתחילים לטפל בו כפי שצריך לטפל. הוא היה בגיל-עם, הוא סיים מהר את גיל-עם בשיטת האסימונים, כי הוא מוכשר מאד, וכאשר היה צריך להיכנס למצפה-ים - לפי קביעת השופט, לפי דעת קצין מבחן - לא היה מקום. יותר מאוחר התברר שבמצפה-ים נגרו מחלקה.

כאן אני מונחה להעיר הערה שאולי

איננה נוגעת לנושא עצמו: בדרך כלל אינני מנהגת לומר לשרי באולם המליאה, שעה שהוא מוסר אינפורמציה בתשובה לשאלתה, שהאינפורמציה אינה מדוייקת או איננה נכונה, אבל קרו לי שני מקרים מאד חמורים בשני נושאים, שבהם הדברים שנמסרו על ידי השניים - פעם אחת שר החינוך והתרבות, ופעם שניה בנושא שאנחנו דנים בו - לא היו מדוייקים. אי אפשר לומר במליאת הכנסת שלא נמסרה מחלקה במצפה-ים ולא פוזרו ילדים הניחה, כאשר בוועדה שמענו שכן נמסרה מחלקה והילדים כן פוזרו.

א. נמיר:

כאשר החלתי לבדוק את הנושא של "מצפה-ים" התברר לי דבר חמור מאד, שסגרו את המרכז לאיבחון מבלי שהקימו מרכז לאיבחון במקום אחר. אני חושבת שאם לא תהיה פעולה מונעת - שאנחנו כל כך מרבים לדבר עליה - לא נחרום דבר אם נבנה עוד חמישה בתי-סוהר ברחבי הארץ.

הייתי מבקשת מיושבת-ראש הוועדה שבישיבה הקרובה נשמע את האנשים העומדים בראש "מצפה-ים", בראש גיל-עם. אלה אנשים מסורים מאד, בעלי השקפת עולם לגבי הנושא שהם עוסקים בו, אבל הם אובדי עצות, הם אינם יכולים להתמודד לבד עם הבעיה.

הנושא שאוכל אצלנו כל חלקה טובה הוא חוסר הקומוניקציה. איננו מסוגלים לדבר אחד עם השני, לשמוע אחד את השני. בשטח פועלות כמה רשויות: הרשות האחראית על ביצוע פסקי הדין, וזאת המשטרה; הרשות השופטת; הרשות האחראית על העבודה המונעת, הרשות החינוכית ורשות משרד הסעד, וכל יום מתחזקת בי ההרגשה שאין הידברות בין כל הרשויות האלה. גם אם נפתח עוד חמישה מוסדות, גם אם יהיו לנו עוד מרכזי שיקום לא נגיע לדבר אם בשטח - כשהילד מגיע לעובדת הסוציאלית, למורה בבית-הספר, לגננת, לאחות בטיפת-חלב - לא יהיה כשרון להידברות בין כל הגופים האלה.

לפי המספרים שבידי התקציב שניתן לאגף לשירותי תקו"ן במשרד הסעד הוא תקציב זעום בסדר גודל של 45 מליון, שהם 6.7% מתקציב המשרד. אגף החסות לנוער מקבל 27 מליון לירות, שהם 3.9% מתקציב משרד הסעד. (א) האם תקציב זה מספיק? (ב) מה עושים אנשים אלה? מה הדרך שלהם? האם הם מסוגלים להתמודד עם הבעיה? האם עומדים לרשותם הכלים הדרושים? האם השאלה היא של כסף בלבד או ישנן עוד בעיות?

אינני מזלזלת בכסף, אינני חושבת שבלי תקציב אפשר לעשות איזה שהיא מלאכה, אבל נדמה לי שיש כאן ליקויים הרבה יותר חמורים מן הליקויים של כסף בלבד, והם: (1) חוסר קומוניקציה בין הגופים העובדים בשטח, שהם הראשונים שצריכים לבוא במגע עם הנער, עם המשפחה; (2) עבודת האגף במשרד הסעד שצריך להיות אחראי על כל הנושאים האלה, ושהייתי רוצה לדעת יותר איך הוא פועל.

הי"ר ח. גרוסמן:

הגיעו אלי שלוש החלטות של שופטי נוער לגבי שלושה מקרים. באחת מהן כותב שופט הנוער שהחידוש המשפטי והעובדתי כיום הוא שהמסונה על המעונות הוא המבקש בפני בית-המשפט על מוסד נעול עבור נער מסויים שגנב, פרץ וכו', אבל הוא עצמו, המסונה על המעונות, אינו יכול לבצע את הצו המבוקש על ידו. טיעון זה חוזר בכל החלטות, והוא נותן תוקף לדברי חברת-הכנסת אורה נמיר.

פ. יריד: אני מצטרף לברכות היושבת-ראש לגונדר אריה ניר.

א. נמיר: גם אני מצטרפת לברכות.

ס. גז: גם אני.

פ. יריד: אני מאחל לו בריאות טובה, אני מאחל לו שימשיך לחרום למען הציבור.

הנושא שאנו דנים בו היום אינו נושא שצריך להיות שנוי במחלוקת בין קואליציה ואופוזיציה, אם כי יש לנו טענות כלפי מחדלי הממשלה בתחום טיפולה בנושא הזה. מבחינת הוועדה הייתי רוצה שנדון בו באופן יסודי, כי אני רואה אותו כשאלה חברתית

ס. ידיד:

יסודית שהיא בנפשנו ויש לה השלכות לא מעטות על קיום העם ופיזוג
הגלויות. משום כך הייתי מציע שהוועדה לא תמנה בדיוניה סניב הכותרת
של שתי ההצעות לסדר היום, אלא תקדיש דיון מעמיק - כאשר אנחנו מחקרים
לחגיגות השלושים של המדינה - במכלול הבעיות, תרד לשורשן מבחינת פעולות
המנע, מבחינת פעולת השיקום, מבחינת איסורל מסכנות העוני. אם לא נדון
בנושא זה, אחת לחמיד, באופן יסודי ומצביע על אותם דברים שעל המשרדים,
תוך הידברות, לבצע, שוב פעם לא עשינו מאומה, אלא הוספנו טיח על
הבעיות. אנחנו עומדים במצב שהעבריינות והאלימות מתפשטות במדינת ישראל
ומהוות סכנה חברתית רצינית מאד למדינה. זהו חומר נפץ שעלול להתפוצץ
בקלות, ומשום כך אני מבקש שנקדיש מספר ישיבות ונזמין אליהן את כל
המשרדים הנוגעים בדבר במטרה לחפש מוצא ופתרון לבעיה בכללותה.

אני מציע שנזמין את יושב-ראש ועדת

השרים לעניני רווחה, כדי לדעת מה התקדם בתחום זה.

אני מציע שנזמין פסיכולוגים סן

האוניברסיטאות, שופטי נוער, קציני מבחן, נציגי לשכות סוציאליות
בערים הגדולות - ירושלים, תל-אביב, חיפה ובאר-שבע.

אני מבקש שנבחן את המדיניות הסוציאלית

של הממשלה ובאיזו מידה היא עונה על הצרכים. אחר-כך של שר הסעד
החדש והמנהל הכללי של משרדו שירשו ירושה רעה מאד ועליהם לראות בטיפול
בעיה אחת רציני כדי שיוכלו לפתח עבודה קהילתית מקיפה, בעיקר במה
שקשור לתקציב הרשויות המקומיות. רק לאחרונה שמענו שלשכה הסוציאלית
בתל-אביב אין די תקציב לנוח אדם כדי שאפשר יהיה להתמודד עם הבעיות
הסוציאליות בתל-אביב רבות, ואנחנו יודעים שעיר זאת קולטת את כל האלמנטים
הבלתי רצויים שבאים מעיירות הפיתוח.

אנחנו חייבים לחלק את הדיון בנושא

לשניים: חלק אחד - הטיפול בעבריינים במסגרת לשכת הסעד, משרד הסעד;
חלק שני - הטיפול במסגרת בתי המעצר, בתי-הסוהר לצעירים במסגרת המסורה
ובציבות בתי-הסוהר. אמנם שני הנושאים משלימים אחד את השני, אבל טוב
שנדע איך כל מסגרת מתגברת על הבעיות שלה בתחום השיקום ובתחומים
אחרים.

אנחנו יודעים שהמספרים על עבריינות

הנוער אינם מספרים מציאומתיים, כי אלה מעידים רק על אוחם נערים
שנתפסו בעוד שיש אלפים שעדיין לא הגיעו לידי המסורה. פעולות הסעד
המונע סדאיגות אותנו לא פחות מהפעולות לגבי אלה שנתפסו, וזו הסיבה
שאני רוצה שנעמיק את הדיון כדי למצוא דרכים איך להגיע לאותם נערים,
שהם חסרי מסגרת חינוכית-מעשית - ולמנוע מהם, בעוד מועד, להדרדר
לפשע ואלימות. לאחר שנשמע את נציגי המשרדים הנוגעים בדבר ייתכן
שנצטרך להציע להזמין גם את נציגי משרד העבודה ומשרד השיכון, שבתחום
טיפולם ניתן לעשות לא מעט להקצית הכשרה מקצועית, לחסול מסכנות העוני
והוצאת משפחות מצוקה לדירות רווחה - שני דברים שיש להם השלכות על
העבריינות בחברה שלנו.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני רוצה להזהיר את עצמנו מפני
התפשטות על כל בעיות מדיניות הרווחה,

כי אז לא נגיע לשום דבר שורשי.

בגנדר א. ניר:

בגדתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים,
אני באמת מאושר ומודה לכם על הברכות.

אני עומד לסיים ארבעים שנות שירות במדינה לאו דווקא כנציג שירות
בתי-הסוהר, תפקיד שאני ממלא אותו רק שמונה-עשרה שנה. לפני כן הייתי
אחת-עשרה שנים במשטרת ישראל, לפני כן שלוש שנים אסיר בבית-הסוהר,
ועוד לפני כן כאחד ממגנני הקבע של הקצינים וחברי הגנה.

גונדר א. ניר:

אני רוצה לתקן דבר אחד: לא הייתי רך בשום פנים ואופן. נכון, הייתי אנושי ואני חושב שבתפקידי חייבים להיות אנושיים אם רוצים להקנות לעבריינים רגשי אנוש. אני חושב שבאמת נסייתי לעשות ככל יכולתי ואני חושב שאם כל אחד מן היושבים כאן - אם זה האיש במדי המטרה, אם זה איש משרד הסעד, אם אלה אנחנו בשירות בתי הסוהר - לא נאהב את בני האדם, לא נוכל לעשות את העבודה שלנו, כי המצב הוא הרבה יותר חסוד ממה שאנחנו מעלים אי פעם על שולחן זה או אחר.

אם נסתכל על דוח המטרה לשנת 1975 נמצא שעבירות רכוש מהוות 75.1% סכלל העבירות בסך הכל, לא רק לגבי נוער. מכאן שהעבירות בהן מסקרים בעיקר הן עבירות רכוש. אם אנחנו מדברים על עלייה בעבריינות הצוער או על ירידה בעבריינות נוער התמונה מסולפת באיזה שהוא מקום, כי יותר נכון לומר: בשנה זו וזו תפסנו יותר עבריינים מקרב הנוער; בשנה הקודמת תפסנו אחוז כזה וכזה. באותו דוח של המטרה נאמר כי מספר הקטינים שהואשמו על עבירות רכוש באותה שנה הגיע ל-6,588.

ל. דיציאן:

יכול להיות שנגד אותו עבריין היה יותר מהאשמה אחת.

גונדר א. ניר:

יכול להיות, אבל המספרים כל כך גדולים שעובדה זאת כמעט אינה משנה.

מספר הטובגרים הגיע ל-20,680, כך שבסך הכל הואשמו בשנת 1975 27,268 איש על עבירות רכוש. מתוך 135,415 תיקי חקירה של מטרת ישראל באותה שנה נחגלו 28,447 בסך הכל. איננו יכולים להגיד מה אחוז הקטינים מתוכם שנחגלו, אבל אם אנחנו מדברים על 6,588 קטינים שנחגלו ואנחנו יודעים שבסך הכל פגיעה המטרה לגילוי של 21% עד 23% מן המסקרים, הרי יש להניח שכל היתר לא היו כולם טובגרים אלא היו ביניהם גם בני נוער.

א. לנגרמן:

ברור - וזה נכון לגבי כל מטרה בכל סדינה - שהמטרה מגלה אחוז גדול יותר של ילדים מאשר של טובגרים.

ד. מ. הורוביץ:

ההסתברות שקטינים יתפסו על ידי המטרה היא הרבה יותר גדולה מאשר לגבי טובגרים.

היו"ר ח. גרוסמן:

אבל יש מספר אבסולוטי.

גונדר א. ניר:

אם בסך הכל מתגלים 21%, אנחנו יכולים לומר שמתגלים 50% מהצעירים. אינני חושב שאפשר לגלות יותר מ-50% אם אחוז הגילויים הוא 21%. מכאן, שצריך לפחות להכפיל את המספר 6,588 שהואשמו ואז אנחנו מגיעים למספר אחר לגמרי, והמספר הזה הוא מדאיג. אינני צריך לספר לכם שתי שולח שופט צעיר לבית הסוהר - רק במקרה שאין יותר ברירה. לאור זאת אנחנו יכולים להבין את משמעות אותו דוח של המטרה שלפיו במצבה של 31 בדצמבר 1975 היו בבית הסוהר 99 צעירים יהודים עד גיל 16, כולל גיל זה, ועוד 36 בני מיעוטים. יחד - 135 צעירים עד גיל 16. אם מעלים את גיל הנערים לגיל 18, בהתאם לתיקון בחוק, אנחנו מגיעים במצבה של דצמבר 1975 ל-266 צעירים עד גיל 18, כולל גיל זה.

היו"ר ח. גרוסמן:

האם אין נתונים כמה בגילאים אלה עברו השנה את בתי הסוהר?

גונדר א. ניר:

מרגע אין לי, אני חושב שאם אהיה מאד צנוע ואכפיל את הספר של אלה שהוא שמו מנין הקטינים, אינני טועה ואינני מטעה.

א. שיינפלד:

אותם 99, לפי המצבה של דצמבר 1975, בני לאי 14-16 ישנו כבר במספר או היום ביניהם גם כאלה שישבו במעצר עד להעמדתם לדין?

גונדר א. ניר:

ישנו במספר.

ניצב ר. יעקבי:

יש כמה עצורים, אבל מספרם קטן.

גונדר א. ניר:

במשך כל השנים רואים את בתי-הסוהר ומוסדות החסות - ולא רק אצלנו אלא בכל העולם - כדבר האחרון בתוך ה"עוגה", ואתן דוגמה: 10 שנים אנחנו כונים את בית-הסוהר בבאר-שבע, על אף שיש שם כבר 800 אסירים מנוגדים. עוד 3 שנים נצטרך לבנות אותו, והאסירים יושבים שם כשבתוך בית-הסוהר מפורזים קרשים, מסטרים וברזלים. אנחנו מדברים על הקמת מוסד חדש לצעירים באופקים. עובדים עליו כבר 3 שנים והתבשרתי שאולי יגמרו אותו ב-1983 או ב-1985. מה עושים בינתיים עם אותם צעירים? או שאנחנו חיים במדינה באיזה שהן אשליה, או שאנחנו פשוט מקבלים עובדה זו וחיים איתה, על כל פנים העובדה היא שאנחנו האחרונים בתור.

כמה מלים על העבודה שאנחנו עושים בבתי-הסוהר: מכיוון שמגיעים אלינו נערים בני 18 ו-19 שהם אנאלפאביים יש בכלא תל-מונד בית-ספר יסודי, הפוחאם ליכולת האנשים שעובדים שם. מתוך קרוב ל-400 צעירים שנמצאים בתל-מונד בגילאים מ-14 עד 20, כשני שליש - ואני מאד צנוע - לא עבדו מימיהם, אלא אולי עסקו פה ושם במשהו לא משמעותי. מכיוון שכך, הקיסונו יחד עם משרד העבודה מרכז להכשרה מקצועית, שבו מקבלים האנשים הצעירים גם הרגלי עבודה וגם לוסדים מקצוע. הגענו לדבר שראיתי אותו כשיא - קשירת קשרים עם זה ל, שיוכל לגייס אנשים אלה לאחד שעברו את ההליכים במרכז להכשרה מקצועית ולאחר שהיו במערכת הגדנ"ע חצי שנה, שנה. לאחר שגוייסו כ-100 צעירים כאלה, חזרו רובם לפשע ולסמים. רק חטישית מהם החזיקו מעמד בצבא.

א. אליאב:

האם מדובר בנטיין של תל-מונד?

גונדר א. ניר:

מדובר בנטיין שכולל גם את תל-מונד.

א. נמיר:

כמה חזרו?

גונדר א. ניר:

חזרו כ-40%. לגבי כ-30% איננו יודעים היכן הם.

אשר למעונות חסות: מצד אחד יש מאות רבות של צעירים שזקוקים לטיפול במוסד, אבל מאידך יש בגיל-עם רק 38 מקומות לאחר הדבה לבטים, לאחר שהמוסד היה סגור שנתיים, ובמצפה-ים יש תקווה שיהיו 40 מקומות. מה יהיה על שאר הצעירים שזקוקים לטיפול במוסדות כאלה? מצפים מאתנו שבנעשה דברים שלא רק שאין לנו הכלים לעשות אותם, אלא אולי גם לא מתפקידנו לעשות אותם. אם בא אלינו בחור שהוא אנאלפבית אנחנו רואים כתפקיד חשוב להקנות לו את האלף-בית, אבל הבעיה של התגברות על העבריינות הנוראה היא היום משימה שכמעט איננה ניתנת להגשמה.

אם נשווה את אחוז הרצוי ביזום בינינו לבין ארצות כמו שבדיה, עם כל המערכת הגדולה שיש לה, נמצא שאצלנו הוא מגיע ל-50% ואילו בשבדיה ל-70%. אמנם יאמרו ששם הסיבה היא

גונדר א. ניר:

אלכוהוליזם, אבל לא היא חשובה אלא חשובה העובדה כשלעצמה. מכאן שהצפיות בענין זה צריכות להתחיל אולי בגיל שלוש ולא לאחר שאנשים נשלחו כבר למוסדות סגורים ואחר כך הועברו אלינו, לבתי-הסוהר. איננו יכולים להשתוות וגם לא להתקרב לאותן ארצות עשירות, מה גם שיש לנו בעיות נוספות, כמו הבעיות הבטחוניות. גם אחוז הרצדיביזם הולך וגדל משנה לשנה, לא כל כך מבחינה אופקית כמו מבחינת העומס. פעם היה צעיר הולך לגנוב משהו, כיום הולך נער צעיר בן 13-15 כשבכיסו אקדח או סכין. הבעיה היא באמת במערכת החינוכית, בגילאים שצריכים להיקבע על ידי אנשי החינוך. חברת-הכנסת יריד, כל דיון שיהיה עם פסיכולוגים לא יוציא אותך עם פתרון, כי חייבים לראות את התמונה כפי שהיא. אנחנו לא ירדנו בפשיעה - כפי שאמרה גם חברת-הכנסת אורה נמיר - אלא עמדנו במקום אחד, אבל האוכלוסיה גדלה ואמה גם העבריינות. בתל-מונד, שבה קרוב ל-400 צעירים, שיושבים שם ראש אל ראש, אני מנסה להקים מוסד לבני 14-16, אם כי זה לא תפקידנו. אפילו על נושא זה אני אישית לוחם לא פחות מארבע-חמש שנים וגם השר עוזר בצורה שאיננה משתמעת לשתי פנים. אבל מאין להשיג תקציב לכך? - החלטתי להפסיק את בניית בתי-החולים שאנחנו בונים עכשיו ואת הכסף להעביר לבנין שני שנבנה באותו מקום שישמש לעצירים עד להעמדה לדין. הדבר יקח שנתיים, וכל שנה שעוברת מעטיסה עוד קשיים.

נאמר פה כאילו אנחנו רק מחזיקים את האסירים בבית-הסוהר. זה לא נכון. רובכם מכירים את בתי-הסוהר ויודעים שיש בהם מערכות לימודיות. בבית-הסוהר ברמלה בנינו בתי-מלאכה שלדעתם הם לתפארת במדינה כשלנו, שבהם יכולים האסירים לעבוד ולהגיע עד ל-10 לירות ליום עבודה, 10 לירות שממששות ככסף כיס בלבד. אנחנו לא רק מחזיקים את האסירים, אלא משתדלים לעשות ככל שניתן כדי להוציא מספר אנשים מסעגל הקסמים של העבריינות.

כדי שבכל זאת לא נרגיש רע, אספר את הסיפור הבא: כשבניקרחי בדנמרק, במסגרת סיורי בארצות סקנדינביה, עשו לי מסיבה מאד מפוארת עם סיום הסיור, שבה היו גדולי הפסיכיאטרים, הפסיכולוגים, אנשי החינוך המיוחד ואנשי שירות בתי-הסוהר בדנמרק. אמרתי להם: באחי אליכם מארץ עניה, חדשה, שלחו אותי אליכם עם שני בנות בידי כדי שתדליקו לי אור. השיב לי אחד הפסיכולוגים הוותיקים: מר ניר, כאשר תעזוב אותנו תשאיר לנו את הנרות האלה, ואולי באחד הימים, כשנבוא לבקר בישראל, נגיד לך - מר ניר, הדלק אותם. בעיה זו של פשיעה הולכת וגוברת בכל העולם, וכל העולם, ובפרט העולם הדמוקרטי, הרוצה לראות בכל אדם אדם, אינו יכול להתמודד עם בעיה זו. אנחנו מתמודדים בכל שניתן לעשות, אבל זה לא מספיק. אנחנו חייבים לקבל קודם כל את השיתוף של כולם, בוודאי של הכנסת. וצדק חברת-הכנסת יריד, אנחנו לא רואים את המחר, ואם לא נעמוד בדברים האלה המחר יהיה עוד יותר גרוע.

ד"ר ס. הורוביץ:

כאשר אנחנו מדברים על מערכת שירותי תקן, אנחנו מדברים על מערכת שכוללת את שירותי המבחן לנוער ולמבוגרים, את שירות החסות לנוער, האחראי על מעונות, את הטיפול בחבורות הרחוב ואת הטיפול בנערה במצוקה. אם אנחנו מסתכלים על כל המערכת הזאת אנחנו מוצאים שלכל השירותים בה יש כמה וכמה מטרות משותפות המשקפות את האידיאולוגיה של המערכת.

ואתחיל במניעה: כאשר אנחנו מדברים על מניעה אנחנו מבחינים למעשה בין מניעה ראשונית, מניעה משנית ומניעה שלישונית. המניעה הראשונית מהייחסת לכל אותם משתנים וגורמים חברתיים שעלולים להביא להיווצרות של עבריינות ומסטיה. אם אנחנו מסתכלים על אוכלוסיית הנוער העברייני אנחנו רואים שיש חפיפה רבה ביותר בין נוער במצוקה ובין נוער שמובא למשפט, ולעיתים קרובות אנחנו שוכחים עובדה זו. אנחנו מדברים הרבה מאד על נוער במצוקה ואיננו מבחינים בעובדה שלמעשה 85%, ואולי עוד יותר, מאותו נוער שמגיע לשירותים השונים העוסקים

ד"ר מ. הורוביץ:

בעבריינות הוא נוער במצוקה, שכל הקריטריונים של ועדה ראש הממשלה לגבי הכנסת המשפחה, השכלת האב וצפיפות הדיור חלים עליו, ויש שוב חפיפה רבה מאד בין יוצאו עדות המזרח והאוכלוסיה שהיא נוער במצוקה, המגיעה למערכת שירותי הקו"ן. זהו נושא שהוא ענינה של המדינה כולה, ענין למדיניות הרווחה כולה, ומה שנעשה או לא נעשה בתחום זה משפיע במישורין גם על נוער עברייני.

המניעה המשנית מתייחסת לאותו נוער שלא הגיך עדיין לעבריינות רשמית, אבל יש סימנים ראשוניים לעבריינות. בחבורות הרחוב ובטיפול בנערה במצוקה נעשים הנסיונות להחמוד עם בעיה זו. ככל שמקדימים לגלות את הסימנים, הטיכוי לטיפול הוא טוב יותר, על אף שאין שום אפשרות להבטיח הצלחה. נעשו בעולם נסיונות רבים מאד לגבי התנהגות עבריינית בגיל מוקדם, על ידי לוחות הסתברות, וכל הנסיונות האלה נכשלו.

אני מגיע לאותם שירותים סוציאליים-חינוכיים שמטפלים בנוער בכלל וכל מה שהם עושים מביא בסופו של דבר למניעה עבריינות. בשום מקום בעולם לא הומצאה עדיין שיטה שאפשר לומר כי אם נוקטים צעד א', ב', ג', אפשר למנוע ד', ה' ו'. אנחנו רק יכולים לומר, שאם אנחנו מבטיחים תנאי גדילה טובים לבני נוער, אנחנו מונעים אולי תופעות של סמים, שכרות, עבריינות, גירושין, מחלות נפש - כל אותם דברים שאנחנו רואים כחולי. אני חושב שמי שסבור שעל ידי צעדים ספציפיים אפשר למנוע תופעה ספציפית אינו אלא משלה את עצמו. מדינת ישראל עשתה בתחום זה הרבה דברים חשובים, וצריך להדגיש זאת על מנת ליצור תמונה מאוזנת. התפתחו שירותים לנוער, התפתחו שירותים של עובדים סוציאליים במערכת החינוך. - אמנם גם זה לא מספיק, אבל רק לפני שש-שבע שנים לא היו בכלל עובדים סוציאליים בבתי-הספר, וכיום יש כבר כ-300 עובדים. - קיימת המערכת של מפת"נים, וכל אלה הם כלים שמנסים להתמודד עם בעיית המניעה. בית-הספר הוא לפעמים המקום שבו נוצר המגע הראשון, שהוא המקום הראשון שבו מתגלות תופעות של סטייה או בעייתיות. אם אנחנו יכולים לפתח את השירותים האלה עוד יותר, אני סבור שאנחנו חורמים תרומה חשובה מאד גם לשאלה הזאת של מניעה עבריינות.

המניעה השלישית מתייחסת לאותה אוכלוסיה שכבר נעשתה עבריינית ולמעשה אפשר לקרוא למניעה זו - שיקום. מן הסטטיסטיקה מתברר שבעשר השנים האחרונות - עד 1975 - הייתה ירידה גדולה מאד בהיקף עבריינות הנוער מבחינה כמותית. זקפנו זאת, בין השאר, לעובדה שלפעולת השירותים השונים בכל התחומים יש בכל זאת אפקט מצטבר שאין לזלזל בו. יחד עם זאת נשארה אוכלוסיה - כ-30% בערך - של עבריינים חוזרים, וזו למעשה אוכלוסיית היעד שלנו.

א. אליאב: 30% כמה?

ד"ר מ. הורוביץ: 30% של רצדיביזם. עם אוכלוסיה זו אנחנו צריכים להתמודד. וכאן אני הייב לחזור לנוסח אחר מזה שאמר מר ניר: יש מגבלות ליידע הפנולוגי, ענישה וטיפול. לא יודעים לטפל בכל הבעיות של העבריינות ובכל העולם יש התלבטויות איך לטפל בכל הבעיות הללו בקונסטלציה זו או אחרת. לפעמים יש הצלחות, לפעמים יש כשלונות ולא חמיד כשאנחנו מאבחנים אצל ילד הפרעה מסויימת אנחנו יודעים איך לטפל בה. מה שאנחנו כן רואים - שכל העבריינים הגדולים ששםם הולך לפנייהם במדינה התחילו בדרך כלל בעבריינות בגיל צעיר מאד: בגיל 4-6 גניבות, בגיל 9 נפתח החיק הראשון וכך התחילה ההדרדרות.

מ. גז: מחוך נסיון בארץ ובעולם, האם קרה שאותם נערים שקשה להם לפעול בצורה נורמלית ידריכו את המדריכים שלהם כיצד ללכת לקראתם על מנת לשפר את מצבם?

ד"ר מ. הורוביץ: למעשה כולנו מנסים ללמוד מהאנשים הנמצאים בטיפולנו ואנחנו לומדים מזה יום יום. מעבר

ד"ר מ. הורוביץ:

לזה נעשים בזהירות נסיונות בעולם וגם אצלנו להעזר בטיפול בעבריינים
בנערים או פבוגרים שהיו עבריינים והשחקמו בכוחות עצמם.

אחת הבעיות של אוכלוסייה זאת היא בחוסר
המוטיבציה שלהם לקבל עזרה.

חמת הציבורית סרתית:

דבר נוסף שהוכנס למערכת זו האינדיבידואליזציה
בהליך הטיפול, כאשר מסתכלים על כל עבריין

ד"ר מ. הורוביץ:

באופן אינדיבידואלי. החקיקה שלנו, שהיא מאד מתקדמת, הביאה לידי כך
שאף בית-משפט אינו מחליט על גורלו של צעיר לפני שהוא מקבל חוות דעת
של קצין מבחן, של עובד סוציאלי. אני רואה בזה הישג.

גם באנגליה יש ויכוח על נושא החקיקה
הפרוגרסיבית לגבי העבריינות, הוקקו שם חוקים שביצועם מלווה לא פעם
בחריקות, אבל הטענה היא דווקא הפוכה, שלעתים קרובות חקיקה פרוגרסיבית
מדרבנת למעשים פרוגרסיביים, בעוד שהצפיה למעשים פרוגרסיביים, כדי
להעביר אותם אחר כך לחקיקה, זו דרך פחות יעילה.

לבעיה של האקלים החברתי: אחת המטרות שלנו
היא להביא לשינויים באקלים החברתי, וכאשר אני מדבר על אקלים חברתי
אינני מתכוון רק לאותו אקלים שעוזר למטפלים בעבריינים להצליח בשיקומם,
אלא אני מתכוון גם לשאלה של עדיפויות, וכיום זוכה הטיפול בעבריינות
לעדיפות נמוכה מאד במדינה. דבר זה הוא בעוכרנו ומגביל אותנו בפעולותינו
במידה רבה. זו לא חמיד שאלה של כסף בלבד; לפעמים זו גם שאלה של יחס,
של מחן עצמאות. דבר שני - אי אפשר לנחק את מה שקורה בתחום עבריינות
הנוער ממה שקורה במדינה בכלל. הילדים והנוער לומדים מהמבוגרים,
ואם הם רואים סדרי מימשל לא מחוקנים, אם הם רואים אלימות בכל חומי
החיים, זה חייב להשפיע וזה משפיע. יש על כך דו"חות לרוב.

אנחנו פועלים במגבלות רבות, וכבר הזכרתי
אח מגבלת היידע שלנו. אני רוצה להזכיר מגבלה נוספת, שהיא אידיאולוגית
לגיטימית. חברת-הכנסת אורה נמיר רוצה שחיה אידיאולוגיה פשוטה שאין
בה סחירות, אבל בחדום זה יש סחירות שהן מובנות. בנושא העבריינות
שולחת החברה שלנו שני שדרים שהם לגיטימיים ואולי מנוגדים: היא רוצה
בטחון והרתעה, והיא רוצה טיפול ושיקום. שני הדברים האלה לא חמיד
הולכים יחד, כי אם אני רוצה לחנך ילד לעצמאות, לחת לו מכסימום חופש
להחליט החלטות נבונות, אינני יכול לסגור אותו באגף בבית-הסוהר או באגף
נעול אצלנו.

מה אתה עושה?

א. נמיר:

ד"ר מ. הורוביץ:
אני עושה פשרות, אני עושה איזון. יכולתי
להפתיע אתכם עם מוסד מאד פרוגרסיבי, אבל
ברור שהנערים יברחו ממנו. אני מוכן לקבל סיכון מסויים של בריחות ולראות
בזה את המחיר שיש לשלם, אבל החברה באה וטוענת שאלה עבריינים הגורמים
הרס לחברה וקודם כל עלי להשגיח שהילדים לא יברחו. זהו ויכוח לגיטימי
שמתנהל בעולם כולו ואינו ניתן להחלטה לכאן או לכאן, אלא דרוש איזון,
וגם הוא קשור לאקלים החברתי - מה החברה מוכנה לסבול ומה איננה מוכנה
לסבול. היא איננה יכולה לצפות לשני הדברים גם יחד - נסיונות אין סופיים
לטיפול ושיקום, והבטחת בטחון גמור.

אחר כך יש אילוצים שקשורים לחקציב, למשאבים,
לבעיה שלא הטובים הולכים לטיפול בבעיות כל כך חמורות, והטובים הולכים
לתפקידים פחות אתגריים. זו עובדה שאינני בטוח אם תנאי שכו יוחו טובים
היו משנים אותה. היה יוחר משנה לו היחה הכרה שגם זה נוער במצוקה שזקוק
לטיפול. יש גם בעיות - ואני בהחלט עו להן - שחלונות בנו, שאנחנו יכולים
להיות טובים יותר, מאורגנים יותר טוב, שאנחנו יכולים להשחמש בצורה יעילה
יותר במשאבים.

ד"ר מ. הורוביץ:

וכאן אני בא לענין המעונות: המעונות מחפדים כמו מחלקה ממשלתית ביורוקרטית. לדוגמה: נערה בת 12, שהיה מנהיגה של קבוצת נערים גדולים ממנה בשלוש-ארבע שנים, שיחד אחה הואשמו בשורה ארוכה של פריצות. היא הגיעה לרצועת עזה, החברה עם ערבים, ולאחר שהיתה בכל מיני מוסדות וברחה מהם הגיעה ל"צופיה". מאחר שאי אפשר להקים מוסד מיוחד עבורה היה הכרח להצמיד לה אדם מיוחד לשש-שבע שעות ביום, כשאת שאר הזמן ניתן להעסיק אותה בקבוצה. לפי ההסדרים הקיימים לא יכול לעשות את הסידור הזה לא הממונה על המעונות, לא מנהל האגף ולא המנכ"ל, אלא צריך ללכת לאגף התקציבים של האוצר. עד שדברים אלה מסתדרים, הנערה בורחת. הדבר מראה שמערכת כזאת, שחייבת לתת תשובות מהירות במשך עשרים וארבע שעות, צריך שחינתן לה אפשרות מכסיפולית לגמישות. אם המערכת הזאת וואה כיום שצריך להעביר מדריך ממעון למעון שני, היא צריכה לנהל משא ומתן עם סגן מזכיר מועצת הפועלים בהרצליה, ועד אז בורחים נערים ממעון בהרצליה.

היו"ר ח. גרוסמן: הרי הם עובדים של משרד הסעד.

ד"ר מ. הורוביץ:

אבל למשרד הסעד אין אותה סמכות כמו שיש למד ניר להעביר סוהר מבית-סוהר ומלה לבית-סוהר בתל-מונד. אם נעשה את זה, הוכרז שביחה כללית במעון, והיו דברים מסוג זה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אינני חושבת שזו הבעיה העיקרית של המעונות.

ד"ר מ. הורוביץ:

אינני אומר שזו הבעיה העיקרית, אבל אני מצייך אותה כאחת הבעיות.

א. שיינפלד:

יש לי משאלה קטנה: מספר פעמים הופעתי בפני ועדה זו ולא הגעתי לכלל ביטוי מלא ומקיף של הצגת מערכת ושות חסות הנוער. אם אין עכשיו זמן, אבקש שחינתן לי אפשרות כזאת בפעם אחרת.

היו"ר ח. גרוסמן:

בפעם הבאה תהיה אתה הראשון.

א. אליאב:

אני מצטרף לאלה שברכו את מר ניר. אני יכול גם להעיד, במי שהיה אחד מפיקודיו ושות אתו כברה דרך, שהוא גם מפקד טוב. אני מברך אותו מקרב לב בכל טוב.

אני חושב שהנחמה שניחם אנחנו מר ניר כאשר סיפר את הסיפור של דנמוק איננה אפילו חצי נחמה עבורנו משתי סיבות: החברה הדנית איננה חברה במצור, לדנים אין חמישים מליון אויבים מסביבם ואיש לא מתחיל לנפשו, בעוד שאנחנו חברה שבניה דרוכים ויש עליה לחץ יומם ולילה. סיבה שניה, לא פחות חמורה - אצלנו חופפת בעיית העבריינות את בעיית מיזוג הגלויים ואת בעיית הפערים העדתיים. השאלה אם אנחנו מתקדמים או לא בסגירת הפערים חברתיים. החפיפה פה כל כך גדולה, שבשבעים אחוז היא משמשת כנייר לקמוס, כאבן בוחן: אם אנחנו לא מתקדמים לפתרון הבעיה, סימן שאיננו מתקדמים בבעיית מיזוג הגלויים, ואם אנחנו יוצרים כאן שתי חברות או הולכות ונוצרות שתי חברות, אנה אנחנו באים? לכן ההשוואה עם ארצות סקנדינביה אינן מנחמות. הן אולי חשובות לבעלי מקצוע, אבל לא בשבילנו, כי הבעיה שלנו כל כך מיוחדת.

מאחר שהבעיה היא מאד עמוקה, גם לפי דברי אלה שכבר דיברו כאן ושהחייחם גם לאקלים חברתי, גם לכן שצריך להתחיל בטיפול בגילאים נמוכים מאד, אני מצטרף לדעה חבר-הכנסת ידיד שצריך לרדת לשורש הבעיה, לחשוף אותה כולה, ולשם כך עלינו להביא הנה גם באי כוח גופים אחרים שמטפלים בנושא זה וכמו כן את יושב-ראש הוועדה שליך משרד ראש הממשלה.

א. נמיר:

אני אינני מצטרפת לבקשתו של חבר-הכנסת ידיד, כי אני פוחדת שם נרחיב את היריעה מה שקורה בחברה. ששייך למכלול של

א. נמיר:

לד"ר הורוביץ: אינני שייכת לאלה שחושבים שצריך, אפילו בנושא זה, להכניס את כולם למעונות נעולים. אני אפילו אינני חושבת שאפשר לפתור את הנושא של טעוני טיפוח על ידי הכנסתם לפנימיוח, ואני פוסלת את זה מכל הבחינות.

אתה טוען שחלה ירידה בעבריינות הנוער בעשר השנים עד 1975. ידוע לי שיש על כך השגות - שלא היו מספיק חביעות, שלא היו פסקי דין בבחי-המשפט, שהירידה כולה איננה ירידה בעבריינות פורפור אלא תוצאה של כמה גורמים שחברו יחד. אני מבקשת לבדוק את זה.

אני מקבלת את מה שקרוי איזון בכך שההתמודדות עם הנער שכבר הגיע לעבריינות חייבת להיעשות בחוככי הקהילה. אבל איזה כלים יש לקהילה לעשות זאת? האם בכלל עושים את זה? מנסים לעשות את זה?

הייתי מציעה להזמין לישיבה הבאה את מנהל "מצפה-ים". שמעתי ממנו השגות בנושא של המרכז לאיבחון. ושוב, אם אנחנו רוצים לעשות פעולה מונעת, איך אפשר בלי מרכז לאיבחון? כדאי לשמוע ממנו השגות גם על צורות העבודה, ואולי יש מקום להזמין גם את מנהל "גיל-עם".

כדאי להזמין גם את האנשים מן השטח, אלה שמחמודדים עם הנושא בקהילה ולשמוע מה קורה שם. יושבים פה אנשים שאחראים על ביצוע המדיניות, אבל הם אינם נתקלים ממש בעבודה היומיומית.

היו"ר ח. גרוסמן: לפי הנוהל המקובל בכנסת, שהוועדה מבקשת מן המשרדים לשלוח את האנשים המתאימים, נבקש גם אנחנו מן המשרד שישלח את האנשים.

מ. גז:

היות ויושבים כאן גם אנשי המשטרה וגם אנשי משרד הסעד אני רוצה להעלות מהרהורי לבי, מחוץ צער וכאב עמוק, כי יש לנו נטיה לחשוב כאילו נולדו הילדים עם מין פגע בדמם, בעוד שאינני מאמינה שיש ילד אחד שהוא בבחינת פושע מראש, אלא הטביחה שבה הוא גדל היא שמקלקלת אותו, ובמקום לטפל בשורש, מטילים אשם. השבוע הייתה בטלביזיה כחבה מחרידה: נערה בת 17 סיפרה איך אביה הכריח אותה לשכב אחר תוך איומים. שנתיים נמשך הדבר עד שהגיעה למסקנה שעליה לזעוק חמס. היא הגיעה למסקנה זאת כאשר ראתה שאביה מתחיל להתעסק עם אחיותיה הקטנות, ומחוך כך שראתה את הסכנה אמרה: חיי אבודים ממילא, לא אכפת לי אם אבי יהרוג אותי, אבל לא אתן שיקרה לאחיותי מה שקרה לי. לאחר שהאב הועמד לדין שפטו אותו השופטים, שהם מאד רחמנים אצלנו, לשישה חודשי מאסר בלבד, ובזכות הילדים שהוא צריך לפרנס שחררו אותו מבית-הסוהר. המסקנה שלי היא, שלפני שנשים על השולחן את האחוזים, מה מספר הפושעים, בכמה יוד מספורם או בכמה עלה, נתחיל בשורש, נתחיל לדעת איפה הנגע ואיפה הפגע. אותם נערים מסכנים שפוטטים למאסר ויוצאים מבית-הסוהר חוזרים אחר כך שוב לאותו גהינום שממנו יצאו, ואולי טוב להם יותר בפנים מאשר בחוץ. כמה פעמים שמענו מבנות שיושבות ב"נוה-תרצה" שאין להן לחזור. הן ממש מתקננות: אל תחננו לנו לצאת מפה, אין לנו לאן ללכת. אם נצא, נחזור לפשע, יעשו לנו שחיטה, ההורים מצד אחד והסרסורים מצד שני.

אני כבר לא מאמינה שאנחנו מטפלים בדרך הנכונה. צריכה להיות רביזיה בכל המערכת של העניישה, השפיטה, בכל מערכת הטיפול, כי אם אותה ילדה שדיברה בטלביזיה לא זעזעה את כל מדינת ישראל, לא עשינו דבר.

י. בארי:

ישנה הוראה מעוגנת בחוק להפריד בין עצירים בגירים וקטינים. חושבני שלפני שאנחנו ממשיכים בדיון מן הדין שנקבל דו"ח באיזו מידה מקויימת הוראה, באיזו מידה איננה מקויימת; באם איננה מקויימת, מה הסיבות, ומה הסיכויים שחקויים ומתי.

מ. ידיד:

כאשר אמרתי שנזמין מוסדות ואישים והצעת
שנדון בשורשה של הבעיה החקונית שהפעם
חתייחס הוועדה ברצינות לנושא. אינני אומר שהוועדה לא חתייחס ברצינות
אם תיקח רק קטע מסויים, אבל אני מאד חרד למצב הפנימי במדינה. אינני
מודאג מן הערבים סביב, אני משוכנע שיש בכוחה של מדינת ישראל להדוף
כל אויב, אבל אני חרד לסכנה המוחשית שקיימת בפנים ואיננו די ערים לה.
כשהצעתי שיבוא לכאן השר הלל, שהוא יושב-ראש ועדת השרים לעניני רווחה,
עשיתי זאת כי אני רוצה לדעת באיזו מידה נעשים סידורים אמיתיים בשטח
לפעולות מנע, כי זה מה שמענין אותי בשלב הנוכחי. אני משוכנע ובטוח
שלו היו פורצות מחר הפגנות אלימות, כדוגמת אלה של "הפנתרים השחורים"
לפני מספר שנים, הייתה הממשלה מגייסת כל מיני תקציבים - על אף כל
הקיצוצים והמגבלות - כדי לכבות שריפות. בטרם נצטרך לכבות שריפות
אני רוצה שנעשה פעולות מנע. לא הצעתי שנפרוש את היריעה למטרות ראוה,
אלא כדי שנמצא פתרון משותף.

ח. שמעוני:

בוודאי שטוב לומר שצריך לטפל במכלול
הבעיות ולטפל בהן מן השורש, אבל נראה
לי שדרך דיון זו לוקה ביותר. על שולחן המליאה מונחות כבר שנתיים
מסקנות על דו"ח ועדת כץ והכנסת לא נתפנתה עדיין לתת דעתה עליהן.
אני חושב שמן הטיפול הכללי לא חבוא שום חשועה לנוער. אם נעשה את המעט
ונבחן את חנאי המעצר, המאסר, השיקום, בכפוף לחוק הנוער שקיבלנו, אם
נראה מה נעשה במוסדות החסות לנוער כדי שלא יחפורו, כדי שהחנאים בהם
יהיו כהלכה, מזה חצא חשועה הרבה יותר גדולה. אני מעדיף לחקוף נושאים
נושאים מאשר לפרוש את כל היריעה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מבינה שזו דעת הרוב, פרט לחבר-הכנסת
ידיד. נדון בנושאים שהועלו, ובמידה שהם
יחייבו קצח הרחבה, נרחיב.

ניצב ר. יעקבי:

לגבי בחי-מעצר:
בהתאם לחוק הנוער נכללו במסגרת קטינים
עד 1 באוקטובר נערים עד גיל 16. מתאריך
זה נכללו במסגרת קטינים גם נערים בני 17, ומשנת 1977 - גם נערים
בגילאי 18. נוסף לכך נקבע, שכל הקטינים, בכל המסגרות ובכל הגילאים
יוחזקו בבחי-מעצר נפרדים, אם כי הייתה אחר כך פשרה, שיוחזקו באגפים
נפרדים.

משטרת ישראל מקיימת שיחות לצורך ענין זה
במספר פורומים שונים. הדיון האחרון החקיים אצל היועץ המשפטי לממשלה
ובדיון זה הגשנו ליועץ המשפטי חזכיר ובו פרטים מלאים על החוכניות
שלנו לגבי אפשרויות המשטרה להחזיק קטינים עצורים באגפים נפרדים. הגשנו
חוכנית מפורטת, שכללה בין היתר את מיקום בחי המעצר, בעיות של קרקע
לצרכי בניה, בעיות של מבנים שקיימים שצריכים לשפץ אותם ולתכשיר אותם
כאגפים נפרדים לנוער, וכמו כן בעיות של קשר ורכב להסעת נערים לחקירה.
הדרישה המקצועית שלנו, שלא כללה קרקעות והכשרת קרקעות, הסתכמה בסדר
גודל של 44 מליון לירות. אינני יודע מה היה המשך טיפולו של היועץ
המשפטי, על כל פנים חומר זה הוגש, וברור שהיום, במצב הקיים בבחי-המעצר
של משטרת ישראל, איננו מסוגלים לתת תשובה חד-משמעית כפי שמחייב אותנו
החוק.

היו"ר ח. גרוסמן:

האם בית-המעצר באבו-כביר לא עונה במידה
מסויימת?

ניצב ר. יעקבי:

דווקא שם לא. בית-המעצר באבו-כביר הוא מקום
אטום ולהקים שם אגף נפרד זה דבר שאינו בר-
ביצוע. נצטרך לבנות בחל-אביב מחקן נפרד לעצירים קטינים.

באשר להחזקה נפרדת: במסגרת המשטרה איננו
מסוגלים היום לתת תשובה להגדרה כפי שהיא מופיעה בחוק - לבנות אגף
נפרד באוחו בית-מעצר שקיים. קודם כל, צריך לבדוק את האפשרויות מבחינת
הקיבולת. יש מבנים שאנחנו משפצים, כמו בית-המעצר "קישון", שנותן שירות

ניצב ר. יעקבי:

די נרחב בצפון הארץ. אנחנו בונים שם במיוחד אגף נפרד לנוער עם גשת נפרדות. אם חושבים שזו חשובה לכל מדינת ישראל, אני מודיע שזה לא כך.

לגבי ירושלים: יש לנו היום בית-מעצר נרחב ב"מגרש הרוסים", שיש בו חאים נפרדים לנוער. אנחנו מחכננים - למעשה זה כבר בשלב ביצוע - בית-מעצר נוסף בעטרות, שהוא בית-מעצר חדש, ובו יהיה אגף נפרד לקטינים.

היו"ר ח. גרוסמן: ומה בבאר-שבע?

ניצב ר. יעקבי: לבית-המעצר במרחב הנגב או לחחנה בבאר-שבע אין לנו היום חשדבה. לנושא הקטינים.

מה בכל זאת עושה משטרת ישראל? - יש הוראות והנחיות מפורשות לכל יחידות המשטרה, שגם מוצאות את ביטויין בפקודת קבע של משטרת ישראל, לפיה אין לכלוא נשים עם גברים בתא אחד; אין לכלוא קטינים יחד עם מבוגרים בתא אחד. מכיוון שיש לנו הרבה אילוצים קורה לא פעם שאנחנו מחזיקים קטינים בחדרים של קטינים עד שנמצא עבורם הסדר. סעיף שני בפקודה אומר, שקטינים וקטינות יוחזקו במעצר נפרד ללא קשר שמעיה וראיה עם יתור העצורים והעצורות. הוראה זו היא חד-משמעית.

מספר הקטינים, עד גיל 17, שעוברים את בחי-המעצר במחוז הצפוני הוא בסדר גודל של 11,000-12,000 קטינים, ואם נביא בחשבון במסגרת קטינים גם את גילאי 18 - הוא מגיע לסדר גודל של 14,000 קטינים.

ניצב י. קרתי: אותו ילד יכול לעבור את בית-המעצר עשר פעמים.

ניצב ר. יעקבי: נכון, המספרים שנחתי מחייחסים לכניסות של קטינים, לא למספר הקטינים, במחוז הצפוני.

היו"ר ח. גרוסמן: את מה כולל המחוז הצפוני?

ניצב ר. יעקבי: את השטח מכפר-סבא וצפונה.

מספר הכניסות בשנה במחוז חל-אביב, הכולל את חל-אביב-יפו, רמח-גן וחולון - 9,000. מספר הכניסות במחוז הדרומי, המתחיל בפחה-הקוה דרומה, עד אילח, בלי חל-אביב, מגיע ל-15,000.

נחתי את המספרים, כדי שחקבלו תמונה על הבעייתיות של משטרת ישראל וכל חחנות המשטרה, כאשר בכל חחנה רגילה יש בדרך כלל שני חאים, ולא פעם אנחנו צריכים לעשות כל מיני אקרובטיקות כדי להעביר נער או נערה ממקום אחד לשני, כדי למלא את הנחיות המשטרה ביחס להפרדת קטינים. ההפרדה מתבצעת, אבל איננו יכולים לחת חשובה לגבי אגפים נפרדים לנוער. לזה אין לנו חשובה.

א. נמיר: הייתי מבקשת שנשמע גם קצין מבהן.

היו"ר ח. גרוסמן: נבקש מן המשרד שיבואו אנשים מן השטח.